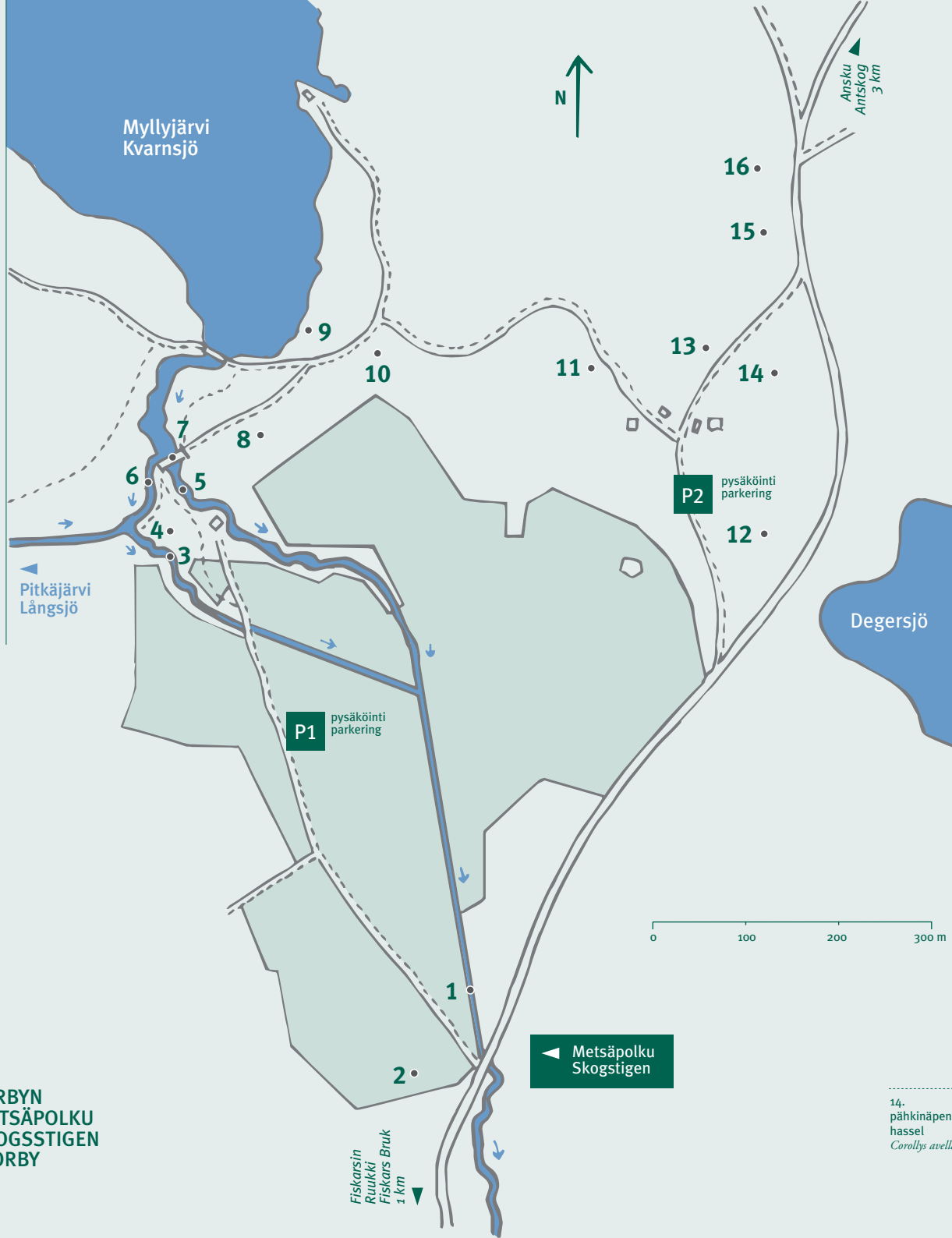

TORBYN
METSÄPOLKU
SKOGSSTIGEN
I TORBY

1/2005

*Reitin varrella
voi tutustua erilaisiin
metsiköihin, kokea
todellista erämaan rauhaa
ja nähdä muistoja
muinaisesta asutuksesta
aina rautakaudelta asti.*

*Längs rutten kan du
bekanta dig med
skogsbestånd av olika slag
och samtidigt uppleva
storslagen vildmark med
många historiska inslag allt
ifrån järnåldern.*

TORBYN METSÄPOLKU SKOGSSTIGEN I TORBY

LAATINUT
UPPGJORD AV
STIG NORDMAN

14.
pähkinäpensas
hassel
Corollys avellana

TORBYN METSÄPOLKU

Kohteiden sijainti ilmenee kartasta. Maastossa ne on merkitty numeroiduilla paaluilla.

Reitin voi haluttaessa jakaa kahteen osaan: kohteiden 1–10 lähtöpaikka on pysäköinti P1 ja kohteiden 11–16 lähtöpaikka pysäköinti P2.

1. Fiskarsin jokeen laskeva **Risslanpuro** saa alkunsa kahdesta järvestä; Pitkäjärvestä, joka sijaitsee 46 metriä merenpinnan yläpuolella ja 39 metriä merenpinnan yläpuolella sijaitsevasta Myllyjärvestä. Molemmat virtaukset muodostavat komeat vesiputokset ennen saapumista 16 metriä merenpinnan yläpuolella olevalle pelloille.
2. **Ampumalava** valkohäntäpeuran metsästystä varten.
3. **Pitkäjärven puren koski** virtaa halki idyllisen **lehdon**, jonka koskemattomassa luonnossa viihtyy monipuolinen kasvisto.
4. **Rauniot ja ja villiintyneet kulttuurikasvit** kertovat voimalan aikaisesta asumuksesta.
5. **Myllyjärvi** laskee **Risslan koskeen**. Kosken alapuolelle rakennettiin **Risslan sähkövoimala** vuonna 1899 ja siihen asennettiin maamme ensimmäinen 3000 voltin suurjännitegeneraattori. Voimala, joka tuhoutui tulipalossa vuonna 1968, on nykyään yksityisomistuksessa. Itse koski on n. 100 metriä pitkä ja sen putouskorkeus on runsaat 20 metriä. Vesi johdettiin padolta turbiiniin 80 cm:n paksuisella puuputkella.

Putken kiviset perustat ovat vielä paikallaan ja putken jäännöksiä näkyy padon alapuolella. Vuosina 2000 ja 2001 istutettiin yhteensä 3000 meritaimenen poikasta Risslan koskeen.

6. Pitkäjärven purosta kaivettu **kanava** täydensi voimalan vedentarvetta. Kanava on kaivettu käsivoimin lapio, kottikärryt ja hevonen apuna; kunnioitettava saavutus sekini.
7. **Vanha pato** on edelleen käytössä veden säännöstelyä varten.
8. **Luonnontilaista vanhaa havupuumetsää**, joka oli taimikkona Suomen sodan 1808–1809 aikana. Mäntyjen kilpikaarnaiset kyljet ja niiden lakkalatvat kertovat korkeasta iästä.
9. **Levähdyspaikka** kauniin Myllyjärven rannalla (suunnittelija sisustusarkkitehti Leena Peltonen).
10. **Vanhan susikuopan jäännökset**. Saman susireitin varrella on muitakin kuoppia.
11. Torbyn seudulla on runsaasti **esiroomalaiset rautakauden (n. 500 eKr. – ajanlaskun alkuun) asuinpaikkoja ja hautaraunioita**. Tämä hauta on komea esimerkki.
12. **Torbyn mäki** Muinaisen asuinalueen maisema halutaan pitää avoimena, siksi siellä laidunnetaan lampaita.

Mäen kulttuurihistoriallisesti kiinnostavaan kuvaan kuuluvat: - esiroomalaisen rautakauden haudat
- terassimaiset muinaispellot
- merkit muinaisesta raudanvalmistuksesta järvi- tai suomalmista
- villiintyneet kulttuurikasvit.

Mäen korkeimmalta huipulta

aukeaa näkymä Degersjön järvelle. **Degersjö**, jonka pinta on 18,5 m merenpinnan yläpuolella, on viimeinen järvi hyvin laajasta ja monihaarisesta vesistöstä. Degersjön vesi laskee Fiskarsin jokeen, joka puolestaan kolman kosken jälkeen jatkaa Pohjanpitäjän merenlahteen.

13. **Sodanaikaisia hiiliuuneja**. Bensiinin puutteessa autot varustettiin hääkkaasulaitteilla, joiden polttoaineena käytettiin mm. puuhiiltä.
14. **Pähkinäpensaslehto**. Ennen pähkinäpensaat luettiin ns. kantaviin puihin, joiden hedelmiä saivat poimia vain omistajat. Nykyään pähkinät tuskin ehtivät kypsyä ennen kuin pähkinähakit korjaavat sadon. Tämä lintulaji on verrattain uusi tulokas, mutta on jo kotiutunut ja pesii näillä seuduilla.

Pähkinäpensaalla puuaines on sitkeätä ja sitä on käytetty ennen moneen tarpeeseen; ongen- vavoiksi, tynnyinvanteiksi, veneen kaariksi jne. Kuuluissa kustavilainen hovipuuseppä- mestari Georg Haupt käytti tätä puuta huonekalujensa liukulistoina.

Pähkinäpensaalla juuristo on lähes ikuinen; sitä mukaa kun vanhemmat rungot kuolevat, työntää juuri tilalle uusia vesoja.

15. **Peltoon istutettu kuusikko**. Istutus on tehty 1969 ja ensimmäinen harvennus 1998.
16. **Eurooppalainen lehtikuusi**, joka on kylvetty vuonna 1844. Vanhasta metsiköstä on jäljellä vain kymmenkunta "museo- runkoa". Paalulla merkitty puuyksilö on tasan 100 cm rinnankorkeuslähimitaltaan. Rungon tilavuus ilman oksia on n. 13 kiintokuutiometriä.

SKOGSSTIGEN I TORBY

Objektens läge framgår av kartan, i terrängen är de markerade med motsvarande nummerpålar.

Om du vill, kan du dela rutten i två avsnitt: objekten 1–10 utgående från parkeringsplats P1 och objekten 11–16 utgående från P2.

1. **Risslabäcken**, som mynnar ut i Fiskars å, har två källflöden; dels från Långsjö, som ligger 46 meter över havet och dels från Kvarnsjö med höjden 39 meter över havet. Båda strömmarna bildar mäktiga vattenfall innan de når åkern, vars nivå är 16 meter över havet.
2. **Skjuttorn** för pyrschjakt på hjort och rådjur.
3. **Långsjöbäckens fors** strömmar genom en idyllisk **lundsvacka** med orörd natur och rik flora.
4. **Husruin och förvildade kulturväxter** vittnar om bosättningen från Rissla kraftverks dagar.
5. **Risslaforsen** är **Kvarnsjöns** utlopp. Nedanför forsens byggdes **Rissla kraftverk** med landets första högspänningsgenerator på 3000 volt år 1899. Kraftverket, som förstördes i en brand 1968, är numera i privat ägo. Den mäktiga forsens är ca 100 meter lång och fallhöjden är drygt 20 meter. Vattnet från dammen ovanför forsens ledde till kraftverkets turbin genom ett 80 cm grovt trärör. Rörets stenkonsoler står ännu kvar och rester av träröret ligger nedanför dammen. Våren 2000 och 2001 utplanterades sammanlagt 3000 havsöringar i Risslaforsen.

6. Tillskottsvatten för kraftverket ledde via en grävd **kanal** från Långsjöbäcken. Kanalen är grävd för hand med spade, skottkärra och häst som enda hjälpmedel – ett ofantligt företag!
7. **Den gamla dammen** är fortfarande i bruk för reglering av vattennivån.
8. **Gammelskog i naturtillstånd**. Beståndet var ungskog vid tiden för 1808–09 års krig. Tallarnas sköldbark och platta kronor vittnar om den höga åldern.
9. **Plats för vila och meditation** med utsikt över Kvarnsjön (planerad av inredningsarkitekten Leena Peltonen).
10. **Rester av gammal varggrop**. Gropen är en av flere likadana längs samma vargstråk.
11. Trakten är rik på fornlämningar i form av **bosättningsplatser och rösgrovar från förromersk järnålder** (500 år f.Kr till tideräkningens början). Denna stora rösgrov är ett praktfullt exempel.
12. **Torbybacken** är ett forntida bosättningsområde som betas av får för att hålla landskapet öppet. Bl.a följande detaljer vittnar om gammal bosättning:
- rösgrovar från förromersk järnålder
- forntida terasserade odlingar
- tecken på järnframställning av sjö- eller myrmalm
- förekomst av förvildade kulturväxter.

Från backens krön ser man ut över **Degersjön**, som ligger 18,5 meter över havsnivån. Degersjön som är sista länken i ett mycket vidsträckt och förgrenat vattensystem, rinner ut i Fiskars å, som efter sina tre forsar fortsätter, för att slutligen mynna ut i Pojo havsvik.

13. **Kolugnar från krigstiden**. I brist på bensen drevs bilarna med gengas, som alstrades med bl.a träkol som bränsle.
14. **Hassellund**. I forna tider räknades hasseln till de s.k. bärande träden; endast ägaren fick plocka nötterna. Idag hinner nötterna knappt mogna innan de skördas av nötkråkan, en fågel som rätt nyligen etablerat sig i dessa trakter.

På grund av hasselverkets seghet användes det tidigare till många ändamål, t.ex metspön, tunnband, båtspanter. Den berömda gustavianska hovsnickaren Georg Haupt använde hasselträ till glidlistor för lådorna i sina möbler.

Vartefter de äldsta stammarna i hasselkvasten dör, skjuter roten ständigt nya spön. Hasselns rotsystem förefaller att vara evigt.

15. **Granplantering i nedlagd åker**. Planterat 1969, första gallringen utförd 1998.
16. **Europeisk lärk, sådd 1844**. Endast några tiotal "museistammar" återstår av det ursprungliga beståndet. Den grövsta stammen, som pålen markerar, är jämnt en meter i diameter i brösthöjd. Stammens volym (utan kvistar) är ca 13 fastkubikmeter.

16. euroopanlehtikuusi
europeisk lärk
Larix decidua

